



ویژه فرهنگ و معارف رضوی

| سال دوم | ویژه نامه ۲۸۸ |

دیدگاه/ غلامرضا اعوانی

فضیلت باید مبتنی بر اختیار باشد



۲

حجت الاسلام ذاکر در گفت وگو با قدس:

مساجد تراز اسلامی در قالب جشنواره معرفی می‌شوند

۳

دیدگاه اندیشمندان غربی درباره پوشش زنان

حجاب، مقوله‌ای اخلاقی در همه ادیان الهی

۲

روایت اهدای یکی از گر اقیامت‌ترین تمپر های دوره قاجار به موزه آستان قدس رضوی

داستان یک نذر نایاب

۲

جهان اسلام

افتتاح بزرگ‌ترین مسجد شیعیان در عمان



مسجد «جامع السلام» مسقط به عنوان بزرگ‌ترین مسجد شیعیان در عمان در زمینی به مساحت ۳۰ هزار مترمربع با ۱۲ هزار و ۸۲۰ مترمربع بنا احداث و در مراسمی با حضور آیت‌الله محسن اراکی، عضو مجلس خبرگان رهبری افتتاح شد. به گزارش فارس به نقل از مرکز خبر حوزه، دوشنبه شب در مراسمی با حضور محمد بن سعید المعمری؛ وزیر اوقاف عمان و آیت‌الله اراکی؛ عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه و رئیس کمیسیون فرهنگی اجتماعی مجمع تشخیص مصلحت نظام، مسجد جامع‌السلام بزرگ‌ترین مسجد شیعی عمان افتتاح شد. در این مراسم که با حضور جمعی از علمای شیعه و سنی عمان و شماری از علمای شیعه کشورهای عربی برگزار شد فؤاد الساجوانی، قبیله اللواتیه عمان و وزیر کشاورزی سابق این کشور لوح یادبود این مسجد را به وزیر اوقاف عمان اهدا کرد. مسجد جامع السلام مسقط در زمینی به مساحت ۳۰هزار مترمربع با ۱۲هزار و ۸۲۰ مترمربع بنا به همت اداره اوقاف عمان ساخته شد و مورد بهره‌برداری قرار گرفت. بر اساس اعلام روابط عمومی مسجد جامع السلام مسقط، سه‌شنبه شب آیین رونمایی از کتاب «المسجد فی فقه النظام الاسلامی» به قلم آیت‌الله اراکی با حضور رئیس اوقاف عمان، سفیر جمهوری اسلامی ایران و جمعی از علمای شیعه و سنی این کشور برگزار شد.

فیلم‌ت زنده گی



حالا

عشق می‌کارد



محمدحسین نیکبخت|

تأمین آب مشهد، همیشه یک معضل تاریخی بوده است؛ معضلی که در دوره‌های گوناگون، اُمرا و مسئولان وقت برای رفع آن، اقدام‌های متعدد و متنوعی انجام داده‌اند. قدیمی‌ترین منبع تأمین آب مشهد، قناتی موسوم به «سناباد» بوده است که از قرار معلوم، قدمت آن به پیش از شهادت ثامن‌الائمه(ع) و شکل گرفتن شهر مشهد بازمی‌گردد. قنات سناباد از قدیم‌الایام در زمره موقوفه‌های آستان قدس رضوی قرار داشت. جالب است هیچ نشانی از واقف آن در دست نیست؛ یعنی ما نمی‌دانیم که نخستین بار چه کسی آن را وقف حرم رضوی کرد. در طومار علیشاهی متعلق به اواخر دوره افشاریه، واقف قنات سناباد، نامعلوم ثبت شده است. این قنات پرسابقه و قدیمی در ۱۳۴۰ شمسی به دلیل حفر چاه‌های عمیق و بی‌توجهی نسبت به آن تخریب شد و از بین رفت. آستان قدس به عنوان متولی این موقوفه که روزگاری مهم‌ترین منبع تأمین آب شهر مشهد محسوب می‌شد، اقدام‌های گسترده و دائمی انجام می‌داد و در مجموعه سندهای مرکز اسناد آستان قدس رضوی می‌توان گزارش‌های جالبی درباره پیشینه نگهداری از این قنات پیدا کرد.

■ معنای «نفقه‌القنات»

در متون مربوط به دوره‌های صفویه و افشاریه، از هزینه نگهداری قنات با عنوان «نفقة القناة» (نفقة القنات) یاد می‌شود. شاید از خودتان بپرسید مفهوم کلمه نفقه، چندان با قنات جُفت و جور نیست و بیشتر آن را در حقوق و تکالیف مربوط به ازواج مورد استفاده قرار می‌دهند؛ اما اگر نگاهی به واژه‌نامه‌های مشهوری مانند لغت‌نامه دهخدا بیندازید، درمی‌یابید که این کلمه به معنای «مخارج» و «هزینه» است و به همین دلیل می‌تواند کاربردهایی غیر از آنچه امروزه مرسوم است، داشته باشد. بگذریم؛ در رواق امروز می‌خواهیم درباره دو سند قدیمی که امروزه در مجموعه اسناد آستان قدس رضوی نگهداری می‌شود، صحبت کنیم؛ دو سند درباره «نفقة القنات» سناباد که بازتابی از اقدام‌های آستان برای حفظ و نگهداری این قنات قدیمی است.

■ نگاهی به محتوای دو سند

هر دو سند مورد بررسی به سال ۱۱۰۱قمری / ۹۸۲شمسی و دوره حکومت شاه‌عباس یکم صفوی تعلق دارد؛ سند اول در ۲۸ ذی‌الحجه این سال (۱۸ خرداد ۹۸۲) و سند دوم در ۲۰ شوال این سال (۱۳ فروردین ۹۸۲) به رشته تحریر درآمده است. در سند نخست که به شماره ۳/۲۲۶۲۰ در مرکز اسناد آستان قدس رضوی نگهداری می‌شود، صحبت از یک مَقْتَنی به نام سید حسینعلی چاخو به میان آمده است که طی این ماه، مسئولیت مرمت برخی خرابی‌های قنات سناباد را بر عهده داشته: «اعتراف نمود سیادت نساب حسین‌علی چاهخو (چاهخو): در لهجه مشهدی به معنای چاه‌کن و مَقْتَنی) ولد استاد درویش نیشابوری که مبلغ دو تومان تبریزی رایج خراسان جهت نفقة‌القناة سناباد [دریافت کرده است]

مروری بر چند سند تاریخی درباره پیشینه نگهداری زیرساخت‌های آبی مشهد

«نفقة القنات» سناباد در اسناد آستان قدس رضوی

[دریافت کرده‌اند] ...»، مُهر و امضای نویسنده سند، «فخرالدین احمد بن مرتضی» هم جالب توجه است: «القناعة کنز لایغنی (: قناعت گنج بی‌پایان است – روایتی از امیرمؤمنان علیه‌السلام) عبدهُ اُحمد بن مرتضی».

■ چند نکته درباره محتوای اسناد

بررسی این دو سند درباره نگهداری قنات سناباد نشان می‌دهد مسیر این قنات مشهور، بین مقتنایان مختلف تقسیم شده بود و با اختصاص دو تومان وجه نقد به عنوان مبلغ قرارداد – که البته رقم مناسب و خوبی است – کار نگهداری از قنات سناباد که شامل لایروبی، ترمیم خرابی‌های مسیر و... می‌شد، به وسیله افراد مختلف انجام می‌گرفت. به نظر می‌رسد کار لایروبی را بیشتر در نیمه نخست سال انجام می‌دادند؛ زمانی که آب قنات



... این چند کلمه حسب السند قلمی شد». نویسنده سند فردی به نام «بدرالدین علی بن عبدالعالی» است که نامش را با مقدمه‌ای جالب و قابل توجه در ذیل سند ثبت کرده است: «الهی به حق المصطفی و بن عمّه و سبطه و التسعه الزهرا العزاقل عبدهم بدرالدین علی بن عبدالعالی موقف فی الجنة». سند دوم که با شماره ۹/۲۲۶۲۰ در مکان مذکور نگهداری می‌شود نیز همین مضمون را دارد و سندی از انجام عملیات نگهداری قنات سناباد است: «اعتراف صحیح شرعی نمودند استاد هاشم چاهخو و استاد کلبی که مبلغ دو تومان تبریزی رایج خراسان جهت نفقة القناة

بی‌بی یکهو شکل باقلوا خورده‌ها، صورتش شیرین شد و گفت: آنجا هم پیرمرد بیکار ننشسته. خانه‌اش را کرده زانرسرا. شده همسایه امام رضا(ع) قربانش بروم. در چهاردیواری‌اش را باز گذاشته روی زُوار. بعد با لبخند بی‌دندان ادامه داد: به خدای احد و واحد با همین دو تا چشم خودم دیدم وهاب پیر، کمک پیرمردها می‌کند بروند زیارت. عصاکشان شده. عشق خیلی والامقام است مادرجان. چیز غریبی‌ست. پیر و جوان ندارد.

محبولش را برای دهه محرم می‌گذاشت کنار، ارثیه پدری‌اش را وقف می‌کرد و... . دیروز از حرف‌های «بی‌بی طیبه» بُهتم زد وقتی صحبت رسید به عمو. گفت حاجی وهاب که رفت مادرجان. خبر نداری؟ چند ماهی می‌شود. وسط برج گرما رفت. اول با چهار دخترش مشورت کرد، از کوچیک و بزرگ حلالیت گرفت، تکلیف اموالش را مشخص کرد، بعد صلات ظهری همه‌مان را دعوت کرد حسینه به نیت اطعام برای «گل خاتون» همان جا مطلقمان کرد چه تصمیمی دارد.

ضرورت معرفی جهانی مشهدالرضا(ع)

شهری که میراثدار تمدن رضوی است



۴

منبر مجازی

با این‌ها رفاقت نکن!



حجت‌الاسلام حسینی قمی|

موضوعاتی که در بحث آداب معاشرت باید به آن جدی پرداخت، بایدها و نبایدها در آداب معاشرت است. با چه کسانی ما باید رفت و آمد داشته باشیم؟ با چه کسانی نداشته باشیم؟ حکمت ۳۸ نهج‌البلاغه... حضرت به فرزند عزیز خود امام مجتبی(ع) می‌فرمایند: پسرم اول و اما چهار مورد که نباید انجام بدهید... از مودی را اشاره می‌کنند... اگر این چهار تا و آن چهار تا را رعایت کردی دیگر چیزی به تو ضرر و آسیب نمی‌رساند. خیلی باید مهم باشد که حضرت این قدر محکم دارند بیان می‌فرمایند. اول: بالاترین ثروت عقل و خرد و دانایی است. همه آسیب‌های ما در زندگی اجتماعی، سیاسی و شخصی خود برای این است که از عقل و خرد خود استفاده نمی‌کنیم. دوم: نقطه مقابل آن ...بزرگ‌ترین فقر نادانی است، نه نداشتن مال. سوم: خیلی تعبیر عجیبی است. وحشتناک‌ترین وحشت، خودپسندی است. می‌دانید آدم‌های خودپسند هیچ کسی را آدم حساب نمی‌کنند... چهارم: وَ اكْرَمَ الْحَسَبِ حَسَنُ الْخَلْقِ، نمی‌خواهد بگردید که پدر من که بوده است، جد من که بوده است، اجداد من که بوده است، این‌ها مهم نیست. بالاتر از این‌ها اخلاق است. الان ببینید آدم‌هایی که شناخته شده هم نیستند ولی اخلاق دارند، جاذبه دارند، همه آن‌ها را دوست دارند. آدم‌هایی هم که شخصیتی هستند، آقا‌زاده فلانی هست، پسر که هست، به دلیل اینکه اخلاق ندارند مردم از آن‌ها فاصله می‌گیرند. این چهار تای اول و اما چهار مورد که نباید انجام بدهید... از صداقت و رفاقت با انسان‌های نادان بپرهیزید. ... دل آن‌ها می‌خواهد به شما نفعی برسانند ولی از سر نادانی به شما ضرر می‌رسانند... با آدم‌های بخیل رفت و آمد نداشته باشید. چرا؟ حضرت برای همه هم دلیل آوردند. آدم بخیل آن روز که شما به او احتیاج دارید شما را تنها می‌گذارد. دوستان واقعی باید در گرفتاری‌ها به

فریاد هم برسند. با آدم‌هایی که پایبند مسائل دینی و مذهبی نیستند... حلال، حرام، خوب، بد، هیچی... با این‌ها معاشرت نکنید. حضرت می‌فرمایند چون به اندک چیزی شما را می‌فروشند. دین ندارد. باور ندارد. خدا و پیامبر را قبول ندارد. مورد چهارم: از معاشرت و رفاقت با آدم کذاب بپرهیزید. یک وقت یک کسی یک دفعه دروغ می‌گوید نمی‌خواهد با او قطع رابطه کنید. اما کذاب یعنی کسی که دروغگویی یک بخشی از زندگی اوست...این آدم به تعبیر حضرت علی(ع) مثل سراب می‌ماند. دور را نزدیک جلوه می‌دهد و نزدیک را دور جلوه می‌دهد.